

DR. GEDEON TIHAMÉR EMLÉKEZETE

(1898—1967)

DR. BIDLÓ GÁBOR*

Az elmúlt kegyetlen esztendő súlyos csapásokat mért arra a kicsi gárdára, aminek tagjai műegyetemi diplomával szegődtek a földtan szolgálatába. Nyáron búcsúztattuk S c h e r f Emilt és december 24.-én utolsót dobban dr. G e d e o n Tihamér szive. Örökre eltávozott körünkől a kedves atyai jóbarát, az élesszemű kutató, a magyar föld kincseinek gazdaságos felhasználását harcosan hirdető tanár. Egész életét és munkásságát a földtan, a kémia és a vegyipar bensőséges kapcsolata jellemezte.

Rimaszombatban született 1898. augusztus 3.-án. Édesapja nagyműveltségű, a természettudományokat kedvelő mérnök, aki mindent megtesz, hogy fiát is ilyen irányban nevelje. Középiskolás korában már jól felszerelt kémiai laboratóriuma van, amiben osztálytársaival együtt kísérleteznek.

Az első világháború szakítja meg először pályáját. Érettségi után behívják katonának és több, mint kétévi frontszolgálat után szerel le. Ezután teljesülhet csak vágya, hogy a középiskolás korában megkezdett vegyi tanulmányokat folytassa. Beiratkozik a Műegyetemre, ahol, 1925-ben szerzi meg vegyész mérnöki oklevelét, mint külföldi, anyagi gondok és nélkülözések árán.

Az a magas szintű ásványtani és földtani képzés, amiben a Műegyetemen, mint S c h a f a r z i k professzor tanítványa részesül, a természettudományok iránti érdeklődését a közvetlen és földtan felé fordítja. A hasznosítható ásványi nyersanyagokkal kezd el behatóan foglalkozni.

A húszas évek nehéz viszonyai között szakmájában nem tudott elhelyezkedni és a Veit A. cégnél kénytelen ügynökösködni. Külön öröm számára, hogy az 1926/27 tanévben a Gazdasággeológiai Intézetben helyettesíthet, ifj. L ó c z y Lajos mellett.

Végül 1928-ban sikerül álláshoz jutnia. Az Alumíniumérc Bánya és Ipar R. T. gánti laboratóriumának lesz a vezetője és ezzel megkezdődik az a kapcsolat, ami nevét szinte összeforrasztotta a magyar bauxitkutatás kezdő időszakával.

Az állás megteremtette számára a lehetőséget, hogy négy évi jegyesség után genősiülhessen. Felesége K u l t s á r M a r y, akivel majdnem 40 évig élt boldog, harmonikus házasságot, a mai világban ritka önfeláldozással és kitartással segítette, bátorította minden munkájában élete végéig.

A Gánton töltött esztendőket szakmailag sok értékes publikáció jelzi. Ezek nemcsak az elmélyedt kutató-vegyész, hanem az élesszemű geológus és hidrogeológus munkái is.

Jelentős változás életében, amikor 1932-ben a MÁFI vegyészé lett. A Gánton megkezdett irányt tovább folytatja, amihez csatlakoztak a S ü m e g h y Józseffel együtt végzett vízáramlási és víznyerési kérdések is. Gyakorlati munkái közül kiemelhetjük ebből az időből a laboratóriumi izztókemencék új béléseinek megoldását, valamint a szikések megjavítására kidolgozott barnaszénterítéses eljárást.

A MÁFI laboratóriumának csendjét 1935-ben a trópusi dzsungellel cseréli fel. A lohardagai bauxitelfordulások hasznosítására épült bauxitcement gyár létesítésével és üzembe helyezésével bizza meg az indiai Laterit Syndicat Ltd. Calcuttából. Az Indiá-

* Elhangzott a MFT 1968. III. 13.-i rendes közgyűlésén.

ban megírt és indiai tartózkodása során szerzett élmények és tapasztalatok alapján készült tanulmányai egy számunkra ismeretlen világba adnak igen jó bepillantást.

Közvetlenül a második világháború előtt 1938-ban tér haza. Újra az Alumínium-érc Bánya és Ipar R. T.-nél vállal állást, mint kutatózat vezető főmérnök. A felszabadulás után a Magyar—Szovjet Bauxit—Alumínium R. T.-nél dolgozik, majd az Alumínium Iparigazgatóságra, később az Iparügyi Minisztériumba kerül. A megalakuló Fémipari Kutató Intézetben dolgozik 1950-től.

Tudományos munkássága az adminisztratív jellegű munkakörök ellenére sem szünetel.

Elsőnek szerzi meg a Budapesti Műszaki Egyetemen a műszaki doktori fokozatot „Ásványtan” főtárgyból 1947-ben. Magántanári képesítését „A bauxit és ipari hasznosítás” tárgykörből 1949-ben hagyják jóvá. A Tudományos Minősítő Bizottság addigi munkái alapján 1952-ben a kandidátusi címet ítélte meg számára és felszólította doktori értekezése benyújtására.

Műszaki munkái közül ebből az időből kiemelkedik a magyar műkorundgyártás megteremtésében való közreműködése, a technológia kidolgozása, a kísérleti gyártás megszervezése.

A Fémipari Kutató Intézetben végzett munkái közül igen jelentős a fémmagnézium előállítása száraz úton, hazai dolomitból, laboratóriumban és kísérleti üzemben, valamint a bauxit kataszter munkáinak megindítása.

E munkái közben is állandóan vizsgálja a bauxit ásványos összetételét és a bauxittelepek kísérő ásványait. Elsőnek írja le a bayerit megjelenését természetes körülmények között. Cikke igen nagy feltűnést keltett abban az időben. Az ezzel kapcsolatos megállapításait nemrégiben, a sokkal pontosabb módszerekkel végzett vizsgálatok is alátámasztották. A gánti bauxittelepen előforduló alumínit vizsgálata is nevéhez fűződik.

A Fémipari Kutató Intézetben végzett munkájának lendületét megtörte 1957-ben bekövetkezett nyugdíjazása.

Munkássága ezután főleg a műegyetemi oktatásra irányult. Az Építézmérnöki Karon működött, mint meghívott előadó és a Vegyipari Gépek Tanszékén, mint diplomamunka-konzulens. Műegyetemi előadásait jellemezték a gyakorlati élet és az elméleti kutatómunka szoros kapcsolata. Gyakran színesítette előadásait indiai élményeivel és ipari tapasztalataival. Kutatási eredményeit, tapasztalatait szívesen adta tovább tanítványainak.

Kutatómunkáját a Műegyetemen is folytatta, a Rajz és formaismereti Tanszék keretében a római kori falfestékekkel foglalkozott, azok ásványos és kémiai összetételét tanulmányozta és ezek között is megtalálta az életével összefonódott bauxit nyomait. Kutatásainak eredményéről 1966-ban Drezdában tartott előadást a Nemzetközi Szindinamikai Ülésen.

Ha értékelni kívánjuk dr. G e d e o n Tihamér életművét, ami 76 publikációból, illetve egyetemi tankönyv-fejezet vagy úttörő jellegű jegyzetből és további 28 kisebb közleményből, valamint nehezen összeszámolható hetilap cikkből és TIT előadási broszúrából áll, kidomborodik előttünk egy sokoldalú, a természetet éles szemmel megfigyelő kutató alakja. Vizsgálatainak közös alapja az ásványi nyersanyagok, elsősorban a bauxit tulajdonságainak és hasznosíthatóságának kutatása és vizsgálata. Munkáit jellemzi részlet gondos kidolgozása és ha a kutatásai során valami különlegesen tapasztal, azt megvizsgálja és maga után nem hagy tisztázatlan problémát.

A Magyarhoni Földtani Társulat életében az utolsó pillanatig aktívan résztvevett és a választmányának is évtizedeken át tagja volt. Különösen nagy érdeklődéssel járt az agyagásványtani szakosztály üléseire, ahol a vitákban rendszerint felszólt.

Tanítása, színes, élményekben gazdag életének tapasztalatai bennünk élnek tovább és emlékével együtt kegyelettel meg fogjuk őrizni!

Dr. techn. Gedeon Tihamér tudományos munkássága

1. Új módszer kéntartalmú kőzetek feltárására. Magyar Kémiai Folyóirat köt. 37., 1931.
2. Vanádium koloriméteres meghatározása. Magy. Kém. F. 37. köt., 89. o. 1931.
3. A pizolitos bauxitok keletkezése. Földtani Közöny 61. köt. 1931.
4. Hidrológiai megfigyelések a Vérteshegység délkeleti részéből. Hidrológiai Közöny 11. kötet 1931.
5. A magyar bauxit járulékos elegyrészeiről. Magy. Kém. F. 38. kötet 1932.
6. A gánti bauxittelep fedőrétegeről. Földt. Közl. 62. kötet, 1932.
7. Adatok a sümegi bauxit előforduláshoz. Földt. Közl. 63. kötet, 1933.
8. Timsósviz képződése. Bányászati és Kohászati Lapok 66. köt., 1933.
9. Talajvízarámlás megfigyelések. Hidrológiai Közöny 13. köt., 1933.

10. Formation of sulphate containing waters. Hidrológiai Közöly 13. kötet, 1933.
11. A zugligeri bauxitok elemzése. Földtani Közöly 64. kötet, 1934.
12. Szudenei rézérc előfordulás. Földtani Közöly 65. kötet, 1935.
13. Dösjenői Szüineidi Gyermektelep vizellátása. Hidrológiai Közöly 15. kötet. 1935.
14. Talajvíz összetételének változása és az abból levonható következtetések. Magyar Kémiai Folyóirat 42. kötet. 1—3 füzet, 1936.
15. Az indiai bányászercsétlenség. Bányászati és Kohászati Lapok 69. kötet, 1936.
16. Indiai ércbányászat 1929—33-ban. Bányászati és Kohászati Lapok 69. kötet, 1936.
17. Indiai érctermeles 1935-ben. Bányászati és Kohászati Lapok 70. kötet, 1937.
18. Cementárak versenye Indiában. Bányászati és Kohászati Lapok 70. kötet, 1937.
19. Bauxitcement alkalmazása tűzálló beton készítésénél. Bányászati és Kohászati Lapok 70. kötet, 1937.
20. Vanadium-bearing titaniferous iron-ores of Singhum and Mayrbanhaj India. Transaction of the Mining and Geological Institute of India Discussion. Vol. 31. Part 3. Pag. 189., 1937.
21. Some aspects of the Ceramic Industry Discussion. Transaction of the Mining and Geological Institut of India Vol. 33. Part 4. Pag. 439., 1937.
22. Bauxitcement elbomlása vízben. Magyar Kémiai Folyóirat 44. kötet, 1938.
23. Kiskötcshőjű cement. Bányászati és Kohászati Lapok 71. köt., 1938.
24. Alumíniumsulfát mint növényvédőszer. Borászati Lapok 73. kötet., 19. füzet, 1941.
25. Az alumíniumsulfát szerepe a növényvédelemben. Kémikusok Lapja 3. kötet, 4. füzet, 1942.
26. Alunit újabb előfordulása a Dunántúlon. Földtani Közöly 75. kötet. 1945.
27. Mi a bauxit? Földtani Értesítő 12. kötet 3—4. füzet, 1947.
28. A bauxit és a hároméves terv. Magyar Technika 2. kötet, 11. füzet, 1947.
29. A hazai bauxitipar és timföldgyártás időszervi feladatai. Magyar Technika 3. kötet, 9. füzet, 1948.
30. Magas vastartalmú bauxitok és a bauxitlak-cement. Bányászati és Kohászati Lapok 81. kötet, 1948.
31. Bauxit keletkezéséről. Bányászati és Kohászati Lapok 81. kötet, 1948.
32. A bauxit felismeréséről. Földtani Értesítő 13. kötet, 1948.
33. A bauxit száz éve. Magyar Technika 3. kötet, 3. füzet, 1948.
34. A lohardagai bauxit teleptani viszonyai és hasznosítása. Disszertáció 1947.
35. Alumínium tüzománca. Alumínium a Bányászati és Kohászati Lapok kiadásában 1. kötet, 1949.
36. Az alumínium forrasztása. Alumínium 1. kötet, 1949.
37. Műkorund-gyár avatása. Alumínium 1. kötet, 1949.
38. A bauxit és ipari alkalmazása. Alumínium 1. kötet, 1949.
39. Timföldgyártás. Alumínium Kézikönyv 41—87 o., 1949.
40. Bauxit — timföld. (előadási jegyzet), 1949.
41. Analízis módszerek:
 Bauxit mintázás és analízis
 Timföld és timföldhidrát analízis
 Az alumínium ipar alapanyagainak analízise
 Anódmassza analízis (előadási jegyzet), 1949.
42. A bauxit és ipari alkalmazása. Alumínium, 1950.
43. Timföldgyártás (előadási jegyzet). Bánya és Energiaügyi Minisztérium Oktatási Osztálya kiadása, 1951.
44. A pörkölt hatása a bauxit feltáráására. Alumínium 3. köt., 1951.
45. Kéntartalmú bauxit feltárása. Alumínium 2. kötet, 1950.
46. A timföldipar nyersanyagai és melléktermékei. Magyar Tudományos Akadémia Közleményei 1. kötet, 2. füzet 1952.
47. Néhány adat az ősi vaskoházathoz. Kohászati Lapok 4. kötet, 1951.
48. A bauxit kötött-víz-tartalmának változása. Alumínium 4. kötet, 5. füzet, 1952.
49. Timföldhidrát és Timföld fizikai szerkezete és tulajdonságai. (előadási jegyzet), Mérnöki Továbbképző Intézet, 1953.
50. Természeti kincsünk a bauxit. (négy dolgozat), 1953.
51. A nézai bauxit vizsgálata Habicht készülékkel. Földtani Közöly 83. kötet, 1953.
52. A bauxit ásványi összetétele és ipari használhatósága. Földtani Közöly 84. kötet, 3. füzet, 1954.
53. Lila bauxit. Bányászati Lapok 9. kötet, 2. füzet, 1954.
54. A szilikoalumínium. Természeti és Technika 3. kötet, 6. füzet, 1952.
55. Mandzsuriai Könnyűfém ipara. Alumínium 3. kötet, 3. füzet, 1951.
56. A bauxitfeltárási újabb útjai. Magyar Tudományos Akadémia Közleményei (VI. oszt.) III. kötet, 2—3. füzet, 1952.
57. The possibility of Bauxite formation. Acta Geologica Hungarian Academy of Sciences Vol. I., Fas. 1—4., 1952.
58. Aluminite (Websterite) of Gánt, Hungary. Acta Geologica Hungarian Academy of Sciences Vol. III., Fas. 1—4., 1955.
59. Bayerite in Hungarian Bauxite. Acta Geologica Hungarian Academy of Sciences Vol. IV., Fas. 1., 1956.
60. Gánti alumínit. Földtani Közöly 85. kötet, 2. füzet, 1955.
61. Kísérletek a vörösiszap ülepedésének meggyorsítására. Kohászati Lapok 9. kötet, (87) 8. füzet, 1954.,
62. A mézskő ipari jelentősége. Kohászati Lapok 10. kötet, 4. füzet, 1955.
63. Adatok a bauxit vanádiumtartalmának földvegytanához. Kohászati Lapok 10. kötet, (88) 5. füzet 1955.
64. A dolomit kristályszerkezete és szinthezősége közötti összefüggés. Kohászati Lapok 10. köt., (88) 12. füzet, 1955.
65. Japán timföldipara. Kohászati Lapok 12. kötet, (90) 3. füzet, 1957.
66. Magnézium szintési kísérletek magyar dolomitokból. Fémpipari Kutató Intézet Évkönyve I., 1956.

67. Correlation between the crystal structure of Dolomite and its aptness to Magnesium recovery. Acta Technica, Hungarian Academy of Sciences Vol., 18., Fas. 3—4., 1957.
68. Experiments on the reduction of Dolomite for Magnesium production. Acta Technica Hungarian Academy of Sciences Vol. 20., Fas. 3—4., 1958.
69. Az urán felhalmozódása különböző kőzetekben. Bányászati Lapok 13. kötet, (91) 1. füzet, 1958.
70. Fémelek avulása — korróziója. Természettudományi Közöny 89. kötet, 2. füzet, 1958.
71. Diaszpóros bauxitfajták feltárhatósága. Magyar Tudományos Akadémia Műszaki Osztályának Közleményei 24. kötet, 1—4. füzet, 1959.
72. Kémiai technológia, Timföldgyártás. Tankönyvkiadó Budapest, 1959.
73. Alumínium az építőiparban. Természettudományi Közöny 91. kötet, 6. füzet. 1960.
74. Műemlékek színezékei. Műemlékvédelem. V. kötet, 2. füzet, 1961.
75. Eternitcső hévíz korróziója. Hidrológiai Tájékoztató 1962. december.
76. A balácai római villa freskóinak technikai vizsgálata. Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei II. kötet, 1964.
77. Római falfestékek szín vizsgálatai. Előadási anyag, elhangzott a Nemzetközi Szindinamikai Ülésen (Internationale Farbentagung Dresden 10—12 Mai 1966) Drezdában.

I s m e r e t t e r j e s z t ő k ö z l e m é n y e k :

78. Brómezüst és gázfény-papírok barnúra színezése. Természettudományi Közöny 63. kötet, 7. füzet, 1931.
79. A föld kőolaj készlete. Természettudományi Közöny 65. kötet, 10. füzet, 1933.
80. India cement ipara. Bányászati és Kohászati Lapok 69. kötet, 1936.
81. Új bauxitcement gyár Ausztráliában. Bányászati és Kohászati Lapok 69. kötet, 15—16. füzet, 1936.
82. India ilmenit termelése. Bányászati és Kohászati Lapok 69. kötet, 17. füzet, 1936.
83. Egy előadás Abessziniáról. Bányászati és Kohászati Lapok 69. kötet, 21. füzet, 1936.
84. A világ titánérc termelése. Bányászati és Kohászati Lapok 69. kötet, 21. füzet, 1936.
85. Geológiai kirándulás Indiában. Földtani Értesítő II. kötet, 1937.
86. Aranyosás India Északnyugati tartományában. Bányászati és Kohászati Lapok 70. kötet, 15—18. füzet, 1937.
87. Korund és cianit előfordulás Oroszországban. Bányászati és Kohászati Lapok 70. kötet, 17. füzet, 1937.
88. Japán vas- és acél szükséglete. Bányászati és Kohászati Lapok 70. kötet, 3. füzet, 1937.
89. Új krómérc telep Indiában. Bányászati és Kohászati Lapok 70. kötet, 18. füzet, 1937.
90. Indokína bánya- és ipari termelése 1934-ben
91. Japán vasérc szükséglete
92. Korea aranytelepe
93. Burma ásvány- és érctermelése 1935-ben. Bányászati és Kohászati Lapok 70. kötet, 18. füzet, 1937.
94. Észak Pandzsáb gipsztelepei. Bányászati és Kohászati Lapok 70. kötet, 22. füzet, 1937.
95. India érctermelése 1935-ben. Bányászati és Kohászati Lapok 70. kötet, 3. füzet, 1937.
96. India bányai termelése 1936-ban. Bányászati és Kohászati Lapok 71. kötet, 1. füzet, 1938.
97. Indiai borostyánkő. Természettudományi Közöny 70. kötet, 1. füzet, 1938.
98. Új gýmántmező Afrikában. Természettudományi Közöny 70. kötet, 1. füzet, 1938.
99. Szabadklór titrálás metilnarancssal. Hidrológiai Közöny 27. kötet, 5—8. füzet, 1947 (ism.)
100. A Wartha—Pfeiffer-féle vizsgálati eljárás módosítása. Hidrológiai Közöny 27. kötet, 5—8. füzet, 1947.
101. A mészkő fontossága Indiában. Földtani Értesítő III. kötet, 1. füzet, 1938.
102. Arcsal az alumínium felé. Magyar Ipar 2. kötet, 15. füzet
103. Timföldgyár avatás. Alumínium 2. kötet, 11. füzet, 1950.
104. Néhány új ipari nyersanyag. Élet és Tudomány XI. kötet, 34. füzet, 1956.
105. Az aktív bauxit. Élet és Tudomány XII. kötet, 23. füzet, 1957.
106. 34 népszerű dolgozat hetilapok számára.

K ö n y v i s m e r t e t é s b i r á l a t :

107. B e l l a j e v : A bauxit kilúgozása és az alumíniumhidrát oldat kikeverése. Alumínium 1. kötet, 10. füzet, 1949. (ism.)
108. B a j m a k o v : Elektrolízis a kohászatban. Nehézipari Könyvkiadó Vállalat, 1951 (bírálat)
109. V a d á s z E. Bauxitföldtan. Alumínium (Bányászati és Kohászati Lapok, 1. kötet, 1952. (ism.)
110. G e r e n c s é r : Kohászat II. Al-kohászat. Tankönyvkiadó, 1952. (bírálat)
111. M á z o r : Laboratóriumi technika. Nehézipari Könyvkiadó Váll., 1952. (bírálat)
112. M a z e l j : Timföldgyártás. Nehézipari Könyvkiadó Váll. 1953 (bírálat)
113. K ö r n y e i : Nedvesség megkötő és páramentesítő módszerek. Mérnöki Továbbképző Intézet, 1954. (bírálat)
114. L á n y i : Elektrotermikus eljárások. Akadémiai Kiadó, 1955. (bírálat)